

Vypořádání připomínek (7 Principy rámcového učebního plánu)

Michal Černý

Obsah

1. Okruh připomínek 1: Problematika dalšího cizího jazyka (DCJ).....	1
2. Okruh připomínek 2: Struktura RUP, rozdělení, počty hodin... ..	5
Shrnutí připomínek.....	5
Vypořádání	5
3. Okruh připomínek 3: Problematika „modelového UP“	6
Shrnutí připomínek.....	6
Vypořádání	6
Shrnutí připomínek.....	6
Vypořádání	6
5. Okruh připomínek 5: Disponibilní hodinová dotace	6
Shrnutí připomínek.....	6
Vypořádání:	7
6. Okruh připomínek 6: Připomínky související s legislativním rámcem	7
Shrnutí připomínek.....	7
Vypořádání	7
7. Okruh připomínek 7: Zařazení neformálního vzdělávání do RUP.....	7
Shrnutí připomínek.....	7
Vypořádání	7
8. Okruh připomínek 8: Rozšířit kapitolu „očekávané změny“	8
Shrnutí připomínek.....	8
Vypořádání	8

1. Okruh připomínek 1: Problematika dalšího cizího jazyka (DCJ)

Celkové shrnutí připomínek

Problematiky výuky vzdělávacího oboru Další cizí jazyk byla jasně nejfrekventovanějším tématem připomínek k této kapitole, týkalo se jí 78 % všech připomínek. Poměr souhlasných a nesouhlasných připomínek byl přibližně 1 : 1. Souhlasnými a často až děkovnými připomínkami se zde nemá smysl zabývat, zmínil jsem je pouze proto, aby nevznikl dojem, že většina české pedagogické komunity s návrhem nesouhlasí. Reálnou představu o podpoře či nepodpoře tohoto návrhu mezi učiteli může poskytnout šetření MŠMT mezi řediteli

všech základních škol s 2. stupněm a víceletých gymnázií z jara 2022. Z 3127 oslovených škol odpovědělo 2162, tedy 69 %.

Z tohoto počtu bylo:

Pro a spíše pro změnu (tj. „povinně volitelný“ DCJ)	1622 (75 %)
Proti a spíše proti	513 (23,7 %)
Neumí posoudit	27 (1,3 %)

Mezi řediteli škol má tedy tento návrh velmi výraznou podporu (3 : 1)

Připomínky k navrhované změně výuky DCJ (celkem 371) jsem rozdělil do třinácti podokruhů:

- 1.1. **Návrh, aby školy směly nabízet DCJ jako povinný.** Tuto připomínku velmi často vznášeli zástupci víceletých gymnázií, ale nejen. Zjevně zde proti sobě stojí svoboda žáka si vždy moci vybrat jinou variantu a svoboda školy se tímto směrem profilovat.

Vypořádání: Akceptováno pro VG.

V původním textu toto nebylo řešeno. V rámci vypořádání se vzhledem k orientaci RVP na potřeby žáků EP přiklonil k tomu, aby školy byly povinny vždy nabízet k výuce DCJ alternativu. Touto alternativou by ale mohl být i prohloubený první cizí jazyk. Výjimku z povinnosti nabízet alternativu budou mít víceletá gymnázia, a to z těchto důvodů:

- je to jediný typ školy, v němž je plně zajištěna návaznost výuky na SŠ
- nejde o školy spádové, volbou této školy žák volí i její vzdělávací program

- 1.2. **Organizační problémy – některé školy nebudou mít v případě více variant dost volných učeben, některé školy mohou překročit phmax atd.**

Vypořádání:

- Školy s více paralelními třídami mohou vyřešit vznikem skupin napříč třídami, čímž vůbec nemusí dojít k navýšení potřeby učeben ani PHmax
- U škol s jednou paralelkou v ročníku jde o 6 vyučovacích hodin navíc, tedy pouze úvazek 0,27. Navíc v PHmax je značná rezerva. Škol, jež dnes plně využívají PHmax, je méně než 20 %, a jenom zlomku z nich by se tento problém skutečně týkal. Limit pracovníků však technicky lze navýšit (analogicky jako např. u ukrajinského asistenta pedagoga)

- 1.3. **Na mnoha školách se výuka pro malý zájem neuskuteční, klesne prestiž předmětu, budou chybět učitelé.** Zároveň se objevují připomínky, aby limit 7 žáků podle vyhlášky byl pouze snížen, ale nikoli zcela zrušen, protože výuka 1 žáka nemá smysl.

Vypořádání:

Zrušení limitu 7 žáků (pouze pro první skupinu DCJ v ročníku!) zajistí, že každý žák, který bude mít o výuku DCJ zájem, se ho také bude učit (zajištění konkrétního DCJ už by ovšem bylo velmi složité, na tento případ už by se výjimka nevztahovala). Prakticky na všech školách se tedy DCJ bude nadále učit. Když byl na Slovensku zrušen povinný DCJ, učilo ho nadále 84 % škol, a to nejprve neměly povinnost ho nabízet! Souhlasíme

s tím, že je třeba zajistit transparentnost volby, školy budou v případě potřeby muset prokázat, že žákům DCJ nabídly. Text upraven v tomto smyslu.

Argument, že učitelé DCJ ztratí jistotu úvazku, je zcela lichý. Stejně je to už dnes na všech školách, které nabízejí více než jeden DCJ a žáci mají možnost výběru.

S argumentem o prestiži bych souhlasil, pokud by se DCJ skutečně změnil na čistě volitelný předmět. Protože školám zůstane povinnost ho nabízet, prestiž učitelů neutrpí a vzhledem k větší motivaci žáků se pravděpodobně ještě zvýší spolu s kvalitou výuky a oblibou předmětu mezi žáky.

1.4. **DCJ je pro slabší žáky méně zatěžující než např. chemie nebo fyzika, ale ty přitom zůstávají povinné. Proč má tedy DCJ být volitelný?**

Vypořádání: Nelze akceptovat.

Na rozdíl od fyziky, chemie a dalších předmětů, neexistuje v případě DCJ žádná návaznost na střední školy (to by musel být stanovený konkrétní okruh přípustných jazyků, tento okruh je ale zcela neomezený). **Proto se volitelností DCJ nezavírají žádné vzdělávací cesty žádnému žákovi.** I v současném RVP ZV je DCJ výslovně zmíněn v tom smyslu, že žák s 3. a vyšším stupněm podpůrných opatření ho může mít nahrazený jiným vzdělávacím obsahem. Fyzika ani chemie takto zmíněny nejsou.

1.5. **ČR se zavázala podporovat vícejazyčnost, podepsala deklarace EU k vícejazyčnosti, zachování dvou cizích jazyků je zmíněno v Dlouhodobém záměru vzdělávání ČR atd.**

Vypořádání:

Co se týče DZ vzdělávání, je platný do roku 2023. RVP začne platit v roce 2024. Deklarace k vícejazyčnosti ČR skutečně podepsala, ale podle EP není náš návrh s nimi v rozporu. Neexistuje žádný dokument, který by členským zemím přímo nařizoval povinnou výuku více cizích jazyků (všechny mají charakter doporučení, navíc většinou neřeší **povinnost** výuky cizích jazyků, ale její **podporu**).

„Nevýuka“ DCJ se bude týkat relativně velmi malého počtu žáků na základě jejich vlastní volby. Navíc bude vyvážena výrazně větší kvalitou výuky těch, kteří se DCJ učít budou. Výsledkem by mělo být větší množství lidí, kteří se v praxi domluví více cizími jazyky.

1.6. **Chybí relevantní data, statistiky.**

Vypořádání:

Určitou statistikou je v úvodu zmíněné šetření mezi řediteli škol. Dále je možno pracovat s daty ze Slovenska, i nadále se jich budeme snažit získat co nejvíce. Rovněž zavedení povinného DCJ v roce 2013 bylo založeno více na proklamacích nežli na datech. Platí tedy, že neexistují relevantní data (alespoň nám nejsou známa) ani pro zachování povinného DCJ.

Co se týče konkrétních dat o úrovni dosažení očekávaných výstupů oboru DCJ v ČR v současnosti, těmi v této chvíli nedisponuje ani MŠMT, ani ČŠI. Známe pouze počty žáků, kteří se učí jednotlivé DCJ. Nejrozšířenější je němčina (71 %), druhá je ruština (21 %), ostatní jazyky se dělí o zbylých 8 %. Ve školním roce 2022/23 je však šetření

podmínek výuky DCJ zařazeno do plánu hlavních úkolů ČŠI, proběhne i jeden výzkum v rámci šetření MŠMT. Výsledky těchto šetření bude možno využít v rámci tvorby a vydání samotného RVP. Toto bylo přidáno i do textu Hlavních směrů.

1.7. Nejde jen o jazyk samotný, ale i o odstraňování bariér, poznávání realit, boj proti xenofobii, posilování tolerance mezi národy atd.

Vypořádání:

Souhlasíme, všechny zmiňované věci je nutno rozvíjet, zejména v příhraničních oblastech, ale i jinde. Lze to však řešit i v jiných vzdělávacích předmětech či oborech i v aktivitách typu projektů, setkávání škol atd. Tyto aktivity mohou zpětně působit i na motivaci žáků k tomu, aby si DCJ volili. Expertní panel jednoznačně podporuje, aby si DCJ dobrovolně volilo co nejvíce žáků.

1.8. Místo zrušení povinnosti je třeba výuku zkvalitnit

Vypořádání:

Volitelnost DCJ bude motivačním faktorem nejen pro žáky, ale právě i pro učitele, aby využívali zajímavé, aktivizující a prakticky orientované metody a formy práce včetně např. mezinárodních projektů. Tím přispěje právě ke zkvalitnění výuky.

1.9. Některé studie (např. Cummins, 2000) dokládají, že když člověk pronikne do základu dvou cizích jazyků, lépe se pak učí jazyky další. Tedy DCJ není pro žáky překážkou, ale naopak usnadněním výuky.

Vypořádání: Neakceptováno.

Není bohužel jasné, jakou Cumminsovu studii z roku 2000 máte na mysli. Ta, kterou jsme našli my, se týká dětí, které vyrůstají v bilingvní rodině, což je ale jiná situace.

1.10. EP nebral do úvahy názor mnoha učitelských asociací a organizací, které se zrušením povinnosti DCJ nesouhlasí.

Vypořádání:

Všechny tyto názory jsme četli a vzali v úvahu, stejně tak existuje mnoho učitelských asociací a organizací, které se zrušením povinnosti pro žáky souhlasí nebo ji dokonce navrhovaly (EP se touto myšlenkou začal zabývat právě na základě podnětů). Naše šetření ukazuje, že většina je pro volitelnost.

Jsme si vědomi toho, že tato otázka pedagogickou veřejnost rozděluje a ať se rozhodneme jakkoli, nebude nějaká část souhlasit. Hledáme ale řešení přijatelné pro většinu a hlavně nejlepší z pohledu žáků a jejich potřeb. I proto jsme naopak nepřistoupili na návrhy, aby byl DCJ zcela volitelný (bez povinnosti škol ho nabízet).

1.11. Volitelnost DCJ posílí nerovnosti mezi žáky, budou ho volit pouze motivovaní žáci z motivovaných rodin.

Vypořádání:

Praxe před rokem 2013 toto úplně nepotvrdila. I kdyby se to však částečně potvrdilo, vzhledem k nemožnosti zajistit návaznost na SŠ tím nikomu nezavíráme žádné vzdělávací cesty. Brzké zahájení výuky cizího jazyka má na schopnost se ho naučit vliv jen do věku cca 7 - 8 let, pak už je z tohoto pohledu jedno, zda se žák začne učit v 11 nebo 16 letech. Proto lze s DCJ začít i později.

Kromě toho zásadní nerovnosti nezpůsobuje výuka či nevýuka DCJ, ale především fakt, že tito žáci nedosahují ani základní úrovně čtenářské gramotnosti. Proto je třeba se zaměřit na tento problém a nepřidávat další.

1.12. V referencích chybí odkazy na příslušné dokumenty EU a MŠMT.

Vypořádání: Akceptováno, doplněny odkazy na základní doporučení EU. Co se týče MŠMT, jde především o současný RVP ZV, doplníme odkazy na jeho předchozí verze včetně příslušných příkazů ministra, pokud byly zveřejněny.

1.13. Ve školním roce 2009/2010 studovalo DCJ pouze 60 % žáků, chceme vrátit tento stav?

Vypořádání: Je třeba si uvědomit, že DCJ není nabízen ve všech ročnících 2. stupně. Tedy např. podle statistiky MŠMT ve školním roce 2021/22 studovalo DCJ pouze 69 % žáků, i když je pro ně až na výjimky povinný. Pokud tedy v roce 2009/10 studovalo DCJ 60 % žáků, nešlo o nějak zásadní rozdíl. Znamená to, že ho ve skutečnosti někdy během druhého stupně studovalo cca 87 % žáků! **Ano, tento stav by nám připadal žádoucí.**

Klíčové bude zajistit, aby školy nemohly obcházet povinnost výuku DCJ nabízet, aby úplně každý žák měl **možnost** DCJ studovat, pokud si ho zvolí.

2. Okruh připomínek 2: Struktura RUP, rozdělení, počty hodin...

Shrnutí připomínek

Určit minimální počty hodin jednotlivých oblastí už v rámci HS vs. neurčovat je vůbec, stanovit pouze očekávané výstupy a počty hodin nechat zcela na školách. Vrátit se v počtech hodin pro jednotlivé oblasti, příp. obory před „malou revizí“ vs. zcela odhodit princip rozdělení na oblasti a obory. Padly zcela konkrétní návrhy na snížení či zvýšení počtu hodin jednotlivým oblastem (např. Umění a kultura – zhruba stejně připomínek navrhovalo počet hodin této oblasti zvýšit i snížit). Další připomínky upozorňovaly na to, že jádrový vzdělávací obsah sám o sobě nemůže postačit k určení minimálního počtu hodin, podstatné jsou metody a formy práce. Opakovaně se objevil požadavek na jasné potvrzení možnosti vytvářet integrované vyučovací předměty napříč vzdělávacími oblastmi.

Vypořádání

Expertní panel se shodl na tom, že v Hlavních směrech minimální počty hodin pro jednotlivé oblasti uvedeny nebudou, nýbrž budou stanoveny na základě vymezení jádrového vzdělávacího obsahu někdy na začátku práce na tvorbě samotného RVP.

Při tomto určení se nebude přihlížet k úpravám dotací v rámci „malé revize“, ale čistě ke vzdělávacímu obsahu. V tomto smyslu tedy skutečně nebudou brány v potaz změny z roku 2021, což ale zároveň neznamená, že zůstanou původní minimální počty hodin vzdělávacích

oblastí před “malou revizí”. Prostě budou stanoveny znovu. Při stanovení počtu hodin budou určitě brány v potaz vyučovací metody směřující k osvojení kompetencí a gramotností. Vzhledem k tomu, že celkový počet hodin se určitě navyšovat nebude, jednoznačně z toho vyplývá nezbytnost vzdělávací obsah (alespoň jeho jádrovou složku) redukovat.

Možnost vytvářet integrované předměty napříč oblastmi bude výslovně deklarována v poznámkách k učebnímu plánu, metodicky podpořena a prakticky využita v některých verzích modelových ŠVP.

3. Okruh připomínek 3: Problematika „modelového UP“

Shrnutí připomínek

Kdy bude zveřejněn modelový učební plán, mělo by existovat více variant podle profilace škol, např. pro školy s prohloubenou výukou TV.

Vypořádání

Modelový školní vzdělávací program, jehož součástí bude i učební plán, bude vznikat zároveň s tvorbou RVP, tedy zhruba v průběhu školního roku 2022/23. Modelový UP určitě nevznikne jen v jedné variantě, hovoří se nejméně o třech.

4. Okruh připomínek 4: Připomínky související s konkrétním vzdělávacím obsahem

Shrnutí připomínek

Připomínky směřovaly ke změně vzdělávacího obsahu jednotlivých oborů, rozšíření některých oblastí o nové obory (např. nezužovat oblast Umění a kultura jen na hudební a výtvarnou výchovu), stanovení pravidel pro počty vyučovacích hodin vzdělávacích oborů, návaznosti vzdělávacího obsahu matematiky, fyziky a chemie apod. Několik připomínek se zabývalo i „novou informatikou“, např. zrušit povinnost ji učit v každém ročníku 2. stupně.

Vypořádání

Tyto připomínky předá EP jednotlivým oborovým skupinám, které budou tvořit samotný RVP ZV. Cílem Hlavních směrů nebylo jít do takovýchto detailů.

5. Okruh připomínek 5: Disponibilní hodinová dotace

Shrnutí připomínek

Několik připomínek směřuje k částečné regulaci využití disponibilních hodin školami, např.:

- aby je např. povinně musely (zcela nebo částečně) využít pro volitelné předměty (na úkor navyšování hodinové dotace tradičních předmětů) – velmi častý požadavek
- naopak podle některých je navyšování disponibilních hodin v rozporu s potřebným rozvojem občanských kompetencí
- povinné zařazení projektů, popř. integrované tematické výuky
- zařazení nějaké formy třídnických hodin do učebního plánu (dáno do souvislosti s počtem hodin přímé pedagogické činnosti třídních učitelů – třídnická hodina v rámci úvazku by nahrazovala odečet hodin)
- jasně vymežit, že disponibilní hodiny mají být využity pro rozvoj klíčových kompetencí a realizaci průřezových témat

- připomínka: chybí vysvětlení, jak by disponibilní hodiny mohly přispět k individualizaci výuky a větší podpoře žáků s SVP.

Vypořádání:

Volitelné předměty jsou jenom jeden z možných způsobů rozvíjení nadání a zájmů žáků, často navíc ne ten nejvhodnější (tam, kde je to možné, podporuje Expertní panel vnitřní diferenciaci oproti vnější). Pokud bychom školám nařídili povinně zavést volitelné předměty, mohlo by se to dít formálně a často kontraproduktivně.

Navýšení počtu disponibilních hodin vychází ze Strategie 2030+ a rozhodně není v rozporu s rozvojem čehokoli. Zvláště, když plánujeme ponechat možnost škol je využít k posílení dotace vzdělávacích oblastí.

Zařazení integrované tematické a projektové výuky bude akcentováno v modelových ŠVP a metodicky podpořeno. Expertní panel preferuje tuto cestu oproti direktivnímu nařizování, které by i v tomto případě vedlo k formalismu.

Zařazení nějaké formy třídnických hodin v rámci disponibilní časové dotace (nikoli ovšem ve smyslu administrativním, nýbrž ve smyslu budování klimatu, sociálních vztahů a podpory wellbeingu) bychom rádi umožnili, šlo by o formu podpory práce třídních učitelů.

K rozvoji klíčových kompetencí slouží veškeré vyučovací hodiny, nikoli pouze ty disponibilní. Obdobně průřezová témata bývají realizována i v rámci výuky standardních vzdělávacích oborů. Nemá smysl toto zdůrazňovat explicitně u hodin disponibilních.

Vysvětlení, jak DH přispějí k individualizaci výuky, bylo do textu doplněno.

6. Okruh připomínek 6: Připomínky související s legislativním rámcem

Shrnutí připomínek

- Rozdělení na 1. stupeň jenom jako možnost,
- Umožnit tzv. trojročí (1-3, 4-6, 7-9)

Vypořádání

Zdánlivě poměrně jednoduchá změna s sebou nese zásadní legislativní překážky: muselo by dojít ke změně školského zákona, konkrétně § 46 odst. 2, kde je jasně stanoveno, že základní vzdělávání se dělí na 1. a 2. stupeň. Na toto ustanovení jsou navázány další předpisy, např. § 5 odst. 2 Vyhlášky č. 48/2005 Sb., ale i kvalifikační požadavky, obsažené v zákoně o pedagogických pracovnících. Bez změn těchto předpisů nelze tyto návrhy použít při tvorbě RVP.

7. Okruh připomínek 7: Zařazení neformálního vzdělávání do RUP

Shrnutí připomínek

Do UP zahrnout i prostor pro mimoškolní akce, exkurze, návštěvy paměťových institucí atd.

Vypořádání

EP vzhledem k velmi rozdílným podmínkám škol nepovažuje za správné toto výslovně nařizovat, ale zároveň je nutné to školám umožnit.

Také učební plán v rámci variant modelového ŠVP by měl toto v nějaké podobě (a v některých variantách) obsahovat. Je však třeba myslet na to, aby tím nebyl porušen princip rovných příležitostí, např. u aktivit za úplaty.

8. Okruh připomínek 8: Rozšířit kapitolu „očekávané změny“

Shrnutí připomínek

Kapitola „Očekávané změny“ je příliš stručná. Není vysvětleno, jak může změna učebního plánu vést k lepšímu pochopení učiva, když nárůst počtu disponibilních hodin povede ke snížení počtu hodin vzdělávacích oborů.

Vypořádání

Akceptováno. Kapitola byla rozšířena a upravena.